

Araştırma Makalesi / Research Article

TÜRKİYE’DE SAHİPSİZ SOKAK KÖPEK SALDIRILARINDA İDARENİN HUKUKİ SORUMLULUĞU

Yunus ERASLAN*

ÖZ

İnsanların toplu yaşadığı ortamlarda çok sayıda sahipsiz sokak köpeği yaşamaktadır. Sokak ve caddelerde tek veya toplu olarak sokak köpeklerine rastlamak mümkündür. Günümüzde sahipsiz köpeklerin, insanları yaraladığı veya öldürdüğüne dair çeşitli vakalara rastlanmaktadır. Yerleşik alanlarda sahipsiz sokak köpeklerinin bakım ve gözetimi, korunması, saldırgan olanlarının eğitilmesi ve sahiplendirilmeleri, hayvan bakımevlerinin kurulması gibi birtakım görev ve sorumlulukların hangi kuruma ait olduğu önem arz etmektedir. Çalışmada sahipsiz sokak köpekleri yönünden temel mevzuatın ve idarelerin görevlerinin ne olduğu, bu hayvanların verdiği zararlardan hangi idarenin sorumlu olduğu hususlarının incelenmesi amaçlanmaktadır. Ayrıca, sahipsiz sokak köpeklerinin sebep olduğu zarar nedeniyle açılan davalarda, idarenin sorumluluğuna idari yargının yaklaşımı ve yargılamada ortaya çıkan usuli sorunlar da ele alınacaktır.

Anahtar Kelimeler: Sokak Köpeği, Saldırı, Zarar, İdarenin Sorumluluğu.

* Adana Bölge İdare Mahkemesi Üyesi, e-posta:ab97707@adalet.gov.tr, ORCID ID: 0000-0002- 9660-5519.

LEGAL RESPONSIBILITY OF THE ADMINISTRATION IN UNCLAIMED STRAY DOG ATTACKS IN TÜRKİYE

ABSTRACT

A large number of stray dogs live in communities where people live. It is possible to come across stray dogs individually or collectively on streets and avenues. Today, there are various cases of stray dogs injuring or killing people. It is important to which institution some duties and responsibilities belong, such as the care and supervision of stray dogs in settled areas, their protection, the training and adoption of the aggressive ones, and the establishment of animal shelters. In the study, it is aimed to examine the basic legislation and the duties of the administrations in terms of stray dogs, and which administration is responsible for the damages caused by these animals. In addition, the approach of the administrative judiciary to the responsibility of the administration in the lawsuits filed due to the damage caused by stray dogs and the procedural problems that arise in the trial will also be discussed.

Keywords: *Stray Dog, Attack, Damage, Responsibility of the Administration.*

GİRİŞ

Ülkemizde çok sayıda sahipsiz hayvan, özellikle sokak köpeği yaşamaktadır. Sahipsiz sokak köpeklerinin sayısı zamanla hızla artmaya devam etmektedir (Kırışık ve Öztürk, 2021). Türk Hukukunda, hayvanların rahat yaşamalarını ve hayvanlara iyi ve uygun muamele edilmesini temin etmek, hayvanların acı, ıstırap ve eziyet çekmelerine karşı en iyi şekilde korunmalarını, her türlü mağduriyetlerinin önlenmesini sağlamak amacıyla yasal düzenleme yapılmıştır.¹ Sokak köpekleri sahipsiz hayvanlardır. Sahipsiz hayvan, barınacak yeri olmayan veya sahibinin ya da koruyucusunun ev ve arazisinin sınırları dışında bulunan ve herhangi bir sahip veya koruyucunun kontrolü ya da doğrudan denetimi altında bulunmayan evcil hayvanları ifade etmektedir (5199 SK m. 3).

Sahipsiz hayvanların Kanunda öngörülen durumlar dışında öldürülmeleri yasaktır (5199 SK m. 6). Sokak köpekleri sayısının zamanla artması ve Kanunda öngörülen durumlar dışında öldürülmelerinin yasak olması nedeniyle, toplumda çok sayıda sahipsiz köpek saldırısı vakasına rastlanmaktadır. Sahipsiz sokak köpekleri ısırma veya saldırmayla; insanların ve hayvanların ölmesine, yaralanmasına, kuduz gibi hastalıklar kapmalarına, trafik kazalarına neden olmaktadır (Kırışık ve Öztürk, 2021). Sahipsiz sokak köpek saldırısı sonucu maddi veya manevi zarar gören kişiler ilgili idare aleyhine karşı davalar açmaktadırlar.

Bu çalışmada, sahipsiz sokak köpekleri yönünden temel mevzuatın ne olduğu, idarelerin görevleri ve meydana gelen zararlardan hangi idarenin sorumlu olduğu hususlarının incelenmesi amaçlanmaktadır. Sahipsiz sokak köpeklerinin sebep olduğu zarar nedeniyle açılan davalarda, idarenin sorumluluğu konusuna idari yargının yaklaşımı ve yargılamada ortaya çıkan usuli sorunlar, yargı kararları ışığında ele alınacaktır.

1. SAHİPSİZ SOKAK KÖPEKLERİNE İLİŞKİN DAYANAK HUKUKİ DÜZENLEME

Sahipsiz sokak köpekleri yönünden temel mevzuat 5199 sayılı Hayvanları Koruma Kanunu’dur. Sahipsiz hayvanların çevreye verebilecekleri olumsuz etkilerinin giderilmesi amacıyla, 12.05.2006 tarihli Hayvanların Korunmasına Dair Uygulama Yönetmeliği çıkarılmıştır.

¹ Bu düzenleme 5199 sayılı Hayvanları Koruma Kanunu’dur.

Sahipsiz ya da güçten düşmüş hayvanların, 3285 sayılı Hayvan Sağlığı Zabıtası Kanunu'nda öngörülen durumlar dışında öldürülmeleri yasaktır. Güçten düşmüş hayvanlar ticarî ve gösteri amaçlı veya herhangi bir şekilde binicilik ve taşımacılık amacıyla çalıştırılmaz. Sahipsiz hayvanların korunması, bakılması ve gözetimi için yürürlükteki mevzuat hükümleri çerçevesinde, yerel yönetimler yetki ve sorumluluklarına ilişkin düzenlemeler ile çevreye olabilecek olumsuz etkilerini gidermeye yönelik tedbirler, Tarım ve Köyşleri Bakanlığı ve İçişleri Bakanlığı ile eşgüdüm sağlanarak, diğer ilgili kuruluşların da görüşü alınmak suretiyle Bakanlıkça çıkarılacak yönetmelikle belirlenir (5199 SK m. 6).

5199 sayılı Hayvanları Koruma Kanunu'nun "*Sahipsiz ve güçten düşmüş hayvanların korunması*" başlıklı 6. maddesinin dördüncü fıkrasında; «*Sahipsiz veya güçten düşmüş hayvanların en hızlı şekilde yerel yönetimlerce kurulan veya izin verilen hayvan bakımevlerine götürülmesi zorunludur. Bu hayvanların öncelikle söz konusu merkezlerde oluşturulacak müşahede yerlerinde tutulması sağlanır. Müşahede yerlerinde kısırlaştırılan, aşılanan ve rehabilite edilen hayvanların kaydedildikten sonra öncelikle alındıkları ortama bırakılmaları esastır.*» kuralına yer verilmiştir.

2. SAHİPSİZ SOKAK KÖPEKLERİ YÖNÜNDEN İDARELERİN GÖREVLERİ

Sahipsiz hayvanların ve özellikle sokak köpeklerinin çevreye ve insanlara verdiği zararlardan hangi idarenin sorumluluğu olduğu hususu önem arz etmektedir. Hayvanları Koruma Kanunu ve Hayvanların Korunmasına Dair Uygulama Yönetmeliği hükümleri uyarınca idarenin, sahipsiz hayvanların çevreye ve insanlara verebilecek olumsuz etkilerini önleme ve giderme sorumluluğu vardır. Bu sorumluluk öncelikle belediyelerde olmakla birlikte, valiliklerin de bu konuda sorumluluğu bulunmaktadır. Sahipsiz hayvanların çevreye ve insanlara verebilecek olumsuz etkilerini önleme ve gidermede hangi idarenin sorumluluğu olduğu hususu, meydana gelen zararlar üzerine açılacak davalarda da hangi kurumun hasım olması gerektiğini de etkilemektedir.

2.1. Sahipsiz Sokak Köpekleri Yönünden Belediyelerin Görevleri

Sahipsiz köpeklerin çevreye ve insanlara zarar vermesini önleme bakımından temel görev belediyelere aittir. 5216 sayılı Kanunun 7/m maddesi ile Büyükşehir Belediyesine hayvan barınakları yapma görevi verilmiştir. Büyükşehir

belediyesine sokak hayvanlarıyla ilgili başka görev verilmemiştir. Öte yandan Kanun ile açıkça büyükşehir belediyelerine verilmeyen belediye görevleri ilçe belediyelerine aittir.

5393 sayılı Belediye Kanunu’nun 14. maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinde; çevre ve çevre sağlığı hizmetlerini yapmak veya yaptırmak belediyenin görev ve sorumlulukları arasındadır. Aynı Kanunun 15. maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinde ise, belde sakinlerinin mahalli müşterek nitelikteki ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla her türlü faaliyet ve girişimde bulunmak belediyenin yetki ve imtiyazları arasında yer almaktadır.

Bunun yanında 5199 sayılı Hayvanları Koruma Kanunu’nda ise açıkça bir görevlendirme yapılmamış olup, Hayvanların Korunmasına Dair Uygulama Yönetmeliği’nin “Belediyelerin alacağı tedbirler” başlıklı 7. Maddesinde, belediyelerin alacağı tedbirler sayılmıştır. Yönetmeliğin 7. maddesinin 1-ç bendinde; *“bölge ve mahallerindeki, özellikle kediler ve köpekler olmak üzere, sahipsiz hayvanların bakımları, aşılarının yapılması, işaretlenmesi ve kayıtlarının tutulmasının sağlanması, kısırlaştırılması, alındığı ortama geri bırakılması ve sahiplendirilmelerinin yapılması için hayvan bakımevlerine gönderilmesi gibi yapılan tüm faaliyetlerde yerel hayvan koruma görevlileri ve gönüllü kuruluşlar ile belediye veteriner hekimlerinin koordinasyonlarının sağlanmasıyla ilgili tedbirleri almakla görevli oldukları”* belirtilmiştir.

Anılan maddelerin değerlendirilmesinden, sahipsiz veya başıboş hayvanların denetim ve kontrol görevi öncelikle ilçe belediyelerine aittir. Fakat büyükşehir belediyesine hayvan barınakları yapma görevi verilmiş olması da önem arz etmektedir. Çünkü büyükşehir belediyesinin hayvan barınakları yapma görevini ihmal etmesi, ilçe belediyesinin sahipsiz hayvanların rehabilite, bakım ve kontrollerinin yapılmasını da olumsuz etkileyebilir. Bu durum ise sahipsiz veya başıboş hayvanların denetim, gözetim, rehabilite ve kontrol işlerinin yerine getirilmesinde, ilçe belediyesi ile büyükşehir belediyesinin uyum ve koordinasyon içinde, işbirliğiyle çalışması gerektiğini göstermektedir.

2.2. Sahipsiz Sokak Köpekleri Yönünden Valiliklerin Görevleri

Öncelikle köpekler ve kediler olmak üzere, bölge ve mahallerindeki sahipsiz hayvanların bakımları, aşılarının yapılması, aşıli hayvanların markalanması ve

kayıtlarının tutulmasının sağlanması, kısırlaştırılması, saldırgan olanların eğitilmesi ve sahiplendirilmelerinin yapılması için yerel yönetimler tarafından kurulan hayvan bakımevlerine gönderilmesi gibi yapılan tüm faaliyetler, yerel hayvan koruma görevlilerince, yerel yönetimler ile eşgüdümlü olarak yapılır (5199 SK m. 18/2).

Hayvanların Korunmasına Dair Uygulama Yönetmeliği'nin 1. maddesinde, sahihsiz hayvanların çevreye verebilecekleri olumsuz etkilerinin giderilmesinin amaçlandığı belirtilmiştir. Bu Yönetmeliğin 5. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinde; *“Yerel hayvan koruma görevlileri ve gönüllü kuruluşlar ile işbirliği yaparak sahihsiz hayvanların kontrolünü takip etmek”* İl Çevre ve Orman Müdürlüğü'nün görev ve sorumlulukları arasında sayılmıştır. Yönetmeliğin 6. maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinde ise; hayvanların korunması, sorunların tespiti ve çözümlerini karara bağlamanın, her ilde valinin başkanı olduğu il hayvan koruma kurulunun görev ve sorumlulukları arasında olduğu belirtilmiştir.

Yukarıda belirtilen mevzuat hükümlerinin değerlendirilmesinden, sahihsiz hayvanların çevreye verebilecekleri olumsuz etkilerinin giderilmesi amacıyla kontrolü, korunması, sorunların tespiti ve çözümlerini karara bağlamada valiliklerin de görev ve sorumluluklarının bulunduğunu söylemek mümkündür.

Başta köpekler olmak üzere sahihsiz hayvanların bakım ve gözetimi, korunması, saldırgan olanlarının eğitilmesi ve sahiplendirilmeleri, hayvan bakımevlerinin kurulması vb. birtakım görev ve sorumlulukların müşterek olarak valiliklere, büyükşehir ve ilçe belediyelerine ait olduğu anlaşılmaktadır. Bu kurumlardan birinin görev ve sorumluluğunu ihmal etmesi, diğer kurumunda konuya ilişkin görevi gereği gibi ifasını engelleyecektir. Örneğin *“sahipsiz köpeklerin sorunlarının tespiti ve çözüm üretme”* konusunda valinin başkanı olduğu il hayvan koruma kurulunun görev ve sorumluluğunu ihmal etmesi, yerel hayvan koruma görevlileri ve gönüllü kuruluşlar ile işbirliği yapılmamasına, sahihsiz köpeklerin kontrolü ve korunmasında hizmetin aksamasına sebebiyet verecektir.

Günümüzde sahihsiz köpeklerin kişilere saldırdığına dair çok sayıda vakaya rastlanmaktadır. Bu şekilde sahihsiz köpeklerin insanlara veya hayvanlara zarar vermesi ise, sahihsiz hayvanların çevreye verebilecekleri olumsuz etkilerinin giderilmesinde valiliklerin, büyükşehir ve ilçe belediyelerinin bu konudaki görev ve sorumluluklarını eş güdümlü içerisinde tam olarak yerine getirilmediğini göstermektedir.

2.3. Sahipsiz Sokak Köpekleri Yönünden Mahalli İdare Birliklerinin Görevleri

03.02.2021 tarih ve 31384 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Cumhurbaşkanlığı kararıyla, “Tokat İli Sahipsiz Hayvanları Koruma Birliği”nin kurulmasına 5355 sayılı Mahalli İdare Birlikleri Kanunu’nun dördüncü maddesi gereğince karar verilmiştir. 31.10.2022 tarih ve 31999 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Cumhurbaşkanlığı kararıyla da, sahipsiz hayvanların kontrol altına alınması, barındırılması, gözetilmesi ve bakımlarının sağlanması amacıyla “Çorum İli Sahipsiz Hayvanları Koruma Birliği”nin kurulmasına 5355 sayılı Mahalli İdare Birlikleri Kanunu’nun dördüncü maddesi gereğince karar verilmiştir. 5355 sayılı Mahalli İdare Birlikleri Kanunu’nun 3. maddesine göre, mahallî idare birliği; birden fazla mahallî idarenin, yürütmekle görevli oldukları hizmetlerden bazılarını birlikte görmek üzere kendi aralarında kurdukları kamu tüzel kişisini ifade etmektedir. 18.11.2022 tarih ve 145 karar sayılı Çorum Belediye Meclisi kararıyla, birliğin asil ve yedek üyelerinin seçilmesine karar verilmiştir.² Tokat ve Çorum ili düzeyinde de olsa, sahipsiz hayvanların kontrol altına alınması, barındırılması, gözetilmesi ve bakımlarının sağlanmasına yönelik bir kamu tüzel kişisinin kurulması, 5199 sayılı Hayvanları Koruma Kanununun uygulanmasına ve sahipsiz hayvanların insanlara veya hayvanlara zarar vermesinin engellenmesine katkı sunacağı açıktır.

3. SAHİPSİZ SOKAK KÖPEK SALDIRILARINDA İDARENİN HUKUKİ SORUMLULUĞU

Sahipsiz hayvanlar, Kanunda öngörülen istisnai durumlar dışında öldürülmez. Kısırlaştırılan, aşılanan ve rehabilite edilen hayvanların kaydedildikten sonra öncelikle alındıkları ortama bırakılmalarının esas olması nedeniyle, sahipsiz köpekler insanlara ve mallara zarar verebilmektedirler.

3.1. Genel Olarak Sorumluluk

Sorumluluk, üstlenilen görevin gereklerini bilme ve bu göreve uygun davranma zorunluluğu manasında kullanılır (Yıldırım, 2017: 28; Tunçer, 2016: 5; Tekinay, Akman ve Burcuoğlu, 1993). Hukuki manada sorumluluk, bir eylemin, davranışın, bir işlemin veya hukukun kendisiyle ilişkilendirdiği bir olayın sonucuna katlanma yükümlülüğüdür (Yıldırım, 2021: 321; Kalabalık, 2014: 527). İdarenin

² <https://www.corum.bel.tr/public/uploads/2022/11/20221118-145.pdf>.

de hukuka aykırı eylem ya da işlemle sebep olduğu zararı tazmin etmesi gerekir. İdarenin verdiği zararı tazmin sorumluluğu Anayasa gereğidir. 1982 Anayasası'nın 125. maddesinin son fıkrasında, “*İdare kendi eylem ve işlemlerinden doğan zararları ödemekle yükümlüdür*” kuralına yer verilmiştir. Türk hukukunda idarenin hukuki sorumluluk esasları yargı içtihatlarıyla gelişmiştir. Bu konuda Türk Borçlar Kanunu ve benzeri bir kanun bulunmamaktadır (Yıldırım ve vd., 2016).

Doktrinde idarenin hukuki sorumluluğu, idarenin kusurlu sorumluluğu-idarenin kusursuz sorumluluğu olarak ikiye ayrılmaktadır (Günday, 2013: 367-368; Kalabalık, 2014: 529; Akyılmaz, Sezginer, ve Kaya, 2015). İdarenin kusurlu sorumluluğu, hukuka aykırı eylem ya da işlemiyle sebep olduğu zararı karşılaması yükümlülüğüdür (Deniz, 2021, s. 187-234). İdarenin kusursuz sorumluluğu ise eylem ve işlemi hukuka uygun olsa, kusuru bulunmasa dahi meydana gelen zararların idarece tazmin edilmesidir. İdarenin kusursuz sorumluluğu, “risk sorumluluğu” ve “kamu külfetleri karşısında eşitliğin bozulmasından dolayı sorumluluk” olmak üzere iki temel ilkeye dayanmaktadır (Gözler, 2019: 1082).

İdarenin sorumluluğu yönünden öncelikle idarenin kusurlu sorumluluğu olup olmadığına bakılır.³ İdarenin kusuru yoksa, kusursuz sorumlu olup olmadığı yönünden değerlendirme yapılır. İdare hukukunda asıl olan idarenin kusur sorumluluğudur (Kalabalık, 2014: 530).

İdarenin kusurlu sorumluluğunda, sorumluluğu doğuran bir eylemin bulunması gerekir. İdarenin eylemi yanında zarar, kusur ve nedensellik bağının da bulunması gerekir. İdare hukuku bağlamında, idarenin kusuru yönünden özel bir kusur çeşidi olan “hizmet kusuru” nun olması ve meydana gelen zararın da hizmet kusurundan kaynaklanması gerekir (İdarenin hizmet kusuru yönünden bkz. Onar,1966: 1694; Sancakdar, Us ve Kasapoğlu, 2017; Özay, 2017: 839-840; Şaşmaz, 2016: 211- 235; Günday, 2013: 369; Kalabalık, 2014: 530; Akyılmaz ve vd. 2015). İdarenin hizmet kusurunda “kamu hizmetlerinin yerine getirilmesinde eksiklik” bulunmaktadır (Günday, 2013: 369; Gözler, 2019:1084-1085). Danıştay’a göre “*hizmet kusuru, kamu hizmetinin organizasyonu ve işleyişinden kaynaklanır. Kamu hizmeti eksik veya kötü yürütülmeğe veya bu faaliyet hizmet gerekleriyle bağdaştırılmayacak nitelikteyse, idarenin hizmeti kusurlu yürüttüğünün kabulü*

³ DİDK, 26.10.2017, E. 2015/1172 K. 2017/3252 sayılı kararı, www.uyap.gov.tr, erişim tarihi 16.05.2022.

zorunludur” .⁴ Yine Danıştay bir kararında, “İdarenin yürütmekle yükümlü olduğu bir hizmetin kuruluşunda, düzenlenişinde veya işleyişindeki nesnel nitelikli bozukluk, aksaklık veya boşluk olarak tanımlanabilen hizmet kusuru; hizmetin kötü işlemesi, geç işlemesi veya hiç işlememesi hallerinde gerçekleşmekte ve idarenin tazmin yükümlülüğünün doğmasına yol açmaktadır” açıklamasına yer vermiştir.⁵

3.2. Sahipsiz Sokak Köpeklerinin Verdiği ve Tazminat Gerektiren Zarar Türleri

İdarenin sorumluluğunu gerektiren olay nedeniyle meydana gelen zarar (İdarenin mali sorumluluğu açısından zarar hakkında geniş bilgi için bkz. Sarsıkoğlu, 2016: 2389-2422) hukuken korunan bir menfaate yönelik, (Atay, 2022: 578) parayla ölçülebilen ve kesin olmalıdır (Gözler, 2019: 1305).

Sahipsiz sokak hayvanlarının saldırılarında meydana gelen zarar, maddi olabildiği gibi manevi de olabilmektedir. Maddi zarar, kişilerin vücut bütünlüğünün bozulmasından kaynaklanan fiziki varlığına yönelik olabildiği gibi⁶, malvarlığına yönelik de olabilmektedir. Sahipsiz köpek saldırısında daha çok ısırma şeklinde vakalar meydana gelmektedir. Uyuşmazlığa konu bir olayda “...*Teknik Üniversitesi Tıp Fakültesi’nde öğretim üyesi olarak görev yapan davacının, 19.03.2019 tarihinde ... Teknik Üniversitesi kampüsü içerisinde yürüdüğü esnada sokak köpeklerinin saldırısı sonucunda bacağından yaralandığı...*” görülmüştür⁷. Bazen, kişiler

⁴ Danıştay 15. Dairesi, 18.1.2018 gün, E. 2014/744, K. 2018/197 sayılı kararı, www.uyap.gov.tr, erişim tarihi 15.05.2022.

⁵ Danıştay 10. Dairesi, 25.06.2008 gün ve E. 2007/2965, K. 2008/4831 sayılı kararı, www.uyap.gov.tr, erişim tarihi 15.05.2022.

⁶ “koşu yolunda spor yaptığı sırada 15 civarında köpeğin saldırısına uğradığı ve köpeklerin sol bacağından, sağ baseninden ve vücudunun çeşitli yerlerinden ısırarak parçalar kopardığı ve ardından davacının yaralı halde Ankara Eğitim ve Araştırma Hastanesine giderek tedavisini yaptırdığı”, D8D, 26.02.2016, E. 2011/4153, K. 2016/1731 sayılı kararı; “sokak köpeklerinin saldırısı sonucu yaralandığı, Sincan Devlet Hastanesi’nde yapılan muayenesi sonucu alınan doktor raporunda, “sağ yanak-sol yanak-yüzde-her iki kulak dokusunda kollarda ve bacaklarda yaygın ekimoz mevcut” bilgisine yer verilerek tedavisinin yapıldığı ve ayrıca köpek ısırığı nedeni ile 5 gün yatak istirahatinin uygun olduğuna ilişkin rapor düzenlendiği”, D8D, 08.05.2019, E. 2014/7091, K. 2019/4371 sayılı kararı, www.uyap.gov.tr, erişim tarihi 15.05.2022.

⁷ Samsun Bölge İdare Mahkemesi 3İDD, 26.10.2021, E. 2020/1187, K. 2021/1110 sayılı kararı; “ ... davacının, 16.11.2019 günü ... Sokak üzerinde bulunan ... Camii önünde bulunduğu esnada cadde üzerinde 6-7 adet sahipsiz sokak köpeğinin saldırısına uğradığı, köpekler tarafından ısırılıp yaralandığı ve kuduz tedavisi gördüğü...” olayı, D8D, 12.03.2021, E. 2017/2163, K. 2018/113 sayılı kararı, www.uyap.gov.tr, erişim tarihi 17.05.2022.

sokak köpeklerinden kaçmak isterken yaralanmalar meydana gelebilmektedir.⁸ Sokak köpeği saldırısı bazı durumlarda ölüme de sebebiyet verebilmektedir. Uyuşmazlığa konu bir olayda, “...*mütevcaffanın yapılan otopsisinde ölümünün hayvan (muhtemel köpek) ısırıkları ile husulü mümkün olup, vücudun yaklaşık %50”sinde derin cilt, cilt altı ve kanamalı kas doku laserasyonları ile büyük damar harabiyetine bağlı gelişen kanama sonucu vefat ettiğinin anlaşıldığı, olayı gören tanık ifadelerinin bulunduğu, ölüm olayının başıboş dolaşan köpeklerin saldırısı üzerine gerçekleştiği...*” görülmüştür.⁹

Sahipsiz sokak hayvanlarının saldırılarında malvarlığına yönelik oluşan zararlar yönünden uyuşmazlığa konu olmuş olay örneği olarak, sahipsiz köpekler tarafından küçükbaş hayvanların telef edilmesi¹⁰ gösterilebilir.

Sokak köpeği saldırılarında meydana gelen manevi zarara gelince, ölüm ve yaralanmaya dayalı tüm olaylarla ilgili tazminat davalarında, manevi zarara

⁸ Bir olayda “ *köpek sürüsünden kaçmak isterken yola koşan davacının, Kurtalan ilçesi istikametinden Siirt merkeze doğru seyir halinde olan minibüsün çarpması sonucu meydana gelen trafik kazasında yaralanması nedeniyle kent içinde ve yaşam alanlarında sahipsiz ve güçten düşmüş hayvanları toplayarak bakımevlerinin kurulmasında, aşılama ve rehabilite işlemlerinin yapılmasında görevli davalı idarenin hizmet kusuru bulunduğundan bahisle, ...tazminatın ... ödenmesine karar verilmesi istemiyle”* dava açılmıştır. Gaziantep Bölge İdare Mahkemesi 3İDD, 25.01.2018, E. 2017/2163, K. 2018/113 sayılı kararı; başka bir uyuşmazlıkta, “ *Fen Lisesi Kız Öğrenci pansiyonunun bahçesinde 09.03.2019 tarihinde köpek saldırması sırasında köpekten kaçarken ayağının takılarak düşerek bileğini kırması olayında davalı idarenin hizmet kusurunun bulunduğundan bahisle .... tazminatın ödenmesine karar verilmesi istemiyle açılan davada; ....arabasından pansiyona girerken köpek havalaması sonucu düşerek bileğini kırdığı ve olayın meydana geliş şekli ile niteliği düşünüldüğünde ağır bir elem ve korkuya maruz kaldığı, takdiren 5.000,00-TL manevi tazminatın davalı idareye başvuru tarihinden itibaren işleyecek yasal faiziyle birlikte davalı idarece ödenmesi gerektiği gerekçesiyle .... manevi tazminat isteminin kısmen kabulü ile 5.000,00-TL manevi tazminatın idareye başvuru tarihi olan tarihten itibaren işleyecek yasal faiziyle birlikte davalı idarelerce davacıya ödenmesine”* dair karara yapılan istinaf başvurusunun reddine yönelik Ankara Bölge İdare Mahkemesi 10İDD, 08.03.2021, E. 2021/352, K. 2021/639 sayılı kararı, www.uyap.gov.tr, erişim tarihi 17.05.2022.

⁹ Ankara Bölge İdare Mahkemesi 10İDD, 13.02.2019, E. 2018/895, K. 2019/180 sayılı kararı; başka bir olayda “... *başıboş köpeklerden kaçarken M.Ç. isimli sürücünün hakimiyetinde bulunan ... aracın çarpması sonucu yaşamını yitirdiği, olay sebebiyle 31/05/2011 tarihinde davacılar tarafından ... Asliye Hukuk Mahkemesinin E:2011/308 sayılı dosyasında aracın maliki, sürücüsü, zorunlu mali mesuliyet sigorta poliçesini düzenleyen sigorta şirketi, İzmir Büyükşehir Belediye Başkanlığı ile Bornova Belediye Başkanlığı aleyhine açılan tazminat davasında dosya tefrik edilerek büyükşehir ve ilçe belediyesi yönünden görevsizlik kararı verilmesi üzerine davacılar tarafından İzmir 2. İdare Mahkemesinde dava açıldığı ...”* görülmektedir. D8D, 18.06.2019, E. 2014/10098, K. 2019/5732 sayılı kararı, www.uyap.gov.tr, erişim tarihi 17.05.2022.

¹⁰ İstanbul Bölge İdare Mahkemesi 9İDD, 22.09.2017, E. 2017/2633, K. 2017/2413 sayılı kararı, www.uyap.gov.tr, erişim tarihi 17.05.2022.

uğranıldığı iddiasına yer verildiği görülmektedir.¹¹ Sokak köpeği saldırısında ölüm halinde, ölenin yakınları tarafından manevi zararın tazmini istemiyle dava açılmakta ise de¹², yaralanma halinde yaralananların yakınları tarafından uğranılan manevi zararın tazmini istemiyle açılan bir dava örneği, idari yargı uygulamasında bulunmamaktadır. Sokak köpeği saldırısında yaralananların yakınları tarafından uğranılan manevi zararın tazmini istemiyle de idari yargıda dava açılması hukuken mümkündür.

3.3. Sahipsiz Sokak Köpek Saldırılarında İdarenin Hukuki Sorumluluğunun Dayanağı (Hizmet Kusuru)

İdari yargı uygulamasında, sokak köpek saldırılarında idarenin sorumluluğunun bulunduğu yönünde genel bir kabulün bulunduğu söylemek mümkündür. Sokak köpek saldırılarında idarenin sorumluluğunun bulunmadığı yönünde mahkeme kararları da bulunmakla birlikte¹³ genel görüş aksi yöndedir.¹⁴ Sokak köpek saldırılarında idarenin sorumluluğunun bulunmadığı yönündeki mahkeme kararına göre, *5199 sayılı Hayvanları Koruma Kanunu ve bu Kanun uyarınca çıkarılan yönetmelikte, sahipsiz hayvanların gerekli bakım ve kontrolleri yapıldıktan sonra alındıkları ortama bırakılmaları ve kendi doğal ortamlarında yaşamalarının sağlanmasının öngörüldüğü, bunun dışında belediyelerin bu hayvanları ayrılmış bir ortamda toplayacaklarına ve başıboş dolaşmalarını engellemeleri gerektiğine dair mutlak bağlayıcı bir düzenleme bulunmadığından bu tür olaylarda maddi ve manevi zararın oluşmasında idarenin hizmet kusuru bulunmamaktadır.*¹⁵ Bu görüşe katılmak hukuken olanaklı değildir. Çünkü yerleşim merkezlerinde veya bu merkezlerin yakınında toplu veya bireysel halde yaşayan sokak köpeklerinin yaşadıkları alan doğal bir ortam sayılamaz. Bu köpeklerin evsel

¹¹ D8D, 18.06.2019, E. 2014/10098, K. 2019/5732 sayılı kararı; D8D, 26.02.2016, E. 2011/4153, K. 2016/1731 sayılı kararı; D8D, 08.05.2019 t, E. 2014/7091, K. 2019/4371 sayılı kararı, Ankara Bölge İdare Mahkemesi 10İDD, 08.03.2021, E. 2021/352, K. 2021/639 sayılı kararı, www.uyap.gov.tr, erişim tarihi 17.05.2022.

¹² Ankara Bölge İdare Mahkemesi 10İDD, 13.02.2019, E. 2018/895, K. 2019/180 sayılı kararı; D8D, 18.06.2019, E. 2014/10098, K. 2019/5732 sayılı kararı, www.uyap.gov.tr, erişim tarihi 17.05.2022.

¹³ Gaziantep Bölge İdare Mahkemesi 3İDD, 25.01.2018, E. 2017/2163, K. 2018/113 sayılı kararı; İstanbul 8. İdare Mahkemesi, 25.03.2011 gün ve E. 2009/1280, K. 2011/301 sayılı kararı; Ankara 12. İdare Mahkemesi 15.02.2012 gün ve E-2010/2116, K. 2012/198 sayılı kararı, www.uyap.gov.tr, erişim tarihi 17.05.2022.

¹⁴ D8D, 18.06.2019, E. 2014/10098, K. 2019/5732 sayılı kararı; Samsun Bölge İdare Mahkemesi 3İDD, 26.10.2021, E. 2020/1187, K. 2021/1110 sayılı kararı, www.uyap.gov.tr, erişim tarihi 17.05.2022.

¹⁵ İstanbul 8. İdare Mahkemesi, 25.03.2011 gün ve E. 2009/1280, K. 2011/301 sayılı kararı, www.uyap.gov.tr, erişim tarihi 17.05.2022.

atıkla beslendikleri ve her zaman yiyecek bulamama ihtimallerinin bulunduğu hususları da dikkate alındığında, kamu hizmetinin devamlılığı esası gereğince, sokak köpeklerinin gerekli bakım ve kontrollerini yaptıktan sonra alındıkları ortama bırakılmaları ile belediyelerin görevinin sona ermeyeceği açıktır. Danıştay'ın konuya genel yaklaşımı da bu yöndedir.¹⁶

Kamu idareleri, yapmakla yükümlü buldukları hizmetleri gereği gibi ifa etmekle beraber bu hizmetin işleyişini sürekli olarak kontrol etmek ve hizmetin yürütülmesi sırasında gerekli önlemleri almakla da yükümlüdür. İdarece bu yükümlülüğünün yerine getirilmemesi suretiyle hizmetin kötü veya geç işlemesi ya da gereği gibi işlememesi sonucunda bir zarara sebebiyet verilmiş olması, idareye hizmet kusuru nedeniyle meydana gelen maddi veya manevi zararları tazmin sorumluluğu yükler.¹⁷

Sahipsiz sokak köpek saldırısı durumunda, Belediye Kanunları ile Hayvanları Koruma Kanunu uyarınca, yerleşim yerlerinde insan ve çevre sağlığı açısından tehdit mahiyetinde bulunan saldırgan hayvanları, aç kaldığında doyurma ve gerektiğinde toplayıp rehabilite etme konusunda, idarelerin görevlerini koordinasyon içinde gereği gibi yapmadığı ve kusur sorumluluğunun bulunduğu açıktır.¹⁸ İdarelerin sokak köpek saldırısındaki sorumluluğu hizmet kusurundan kaynaklanmaktadır. İdari yargı uygulaması da, bu konuda idarenin hizmet kusuruna dayalı sorumluluğunun bulunduğu yönündedir. Konuya ilişkin bir uyuşmazlıkta, *“davacının 14.03.2012 tarihinde ... Belediyesi Ek Binasının arka kısmında sokak köpeklerinin saldırılması sonucunda yaralandığı ve aynı gün ... 75. Yıl Devlet Hastanesinde yapılan tedavi sonucunda kendisine 3 gün istirahat raporu verildiği .... davacının olay sonrasında yaşadığı acı ve korku, tedavi süreci nedeniyle yaşadığı endişe ve üzüntü gözönünde bulundurulduğunda, davalının hizmet kusurundan kaynaklanan hukuksal sorumluluğu nedeniyle davacı yönünden zenginleşme nedeni olmayacak, yaşadığı üzüntü, korku ve endişenin giderilmesi için davalının hizmet kusurunun ağırlığını da ortaya koyacak tutarda manevi tazminata hükmedilmesi gerektiği...”* yönünde, davalının hizmet kusuruna dayalı sorumluluğunun bulunduğu kabul edilmiştir.

¹⁶ D8D, 23.05.2018, E. 2018/883, K. 2018/2837 sayılı kararı; D8D, 15.11.2018, E. 2012/6599, K. 2018/6994 sayılı kararı, www.uyap.gov.tr, erişim tarihi 17.05.2022.

¹⁷ D8D, 26.02.2016, E. 2011/4153, K. 2016/1731 sayılı kararı, www.uyap.gov.tr, erişim tarihi 17.05.2022.

¹⁸ D8D, 15.11.2018, E. 2012/6599, K. 2018/6994 sayılı kararı, www.uyap.gov.tr, erişim tarihi 17.05.2022.

Sokak köpek saldırılarından kaynaklı tam yargı davalarında kusursuz sorumluluk ilkesinden hareketle idarenin sorumlu tutulması, kabul gören bir yaklaşım değildir. Konuya ilişkin bir uyuşmazlıkta ilk derece mahkemesince *“davacının sokak köpeklerinin saldırması sonucunda yaralandığı ve iş gücünü kaybettiğinden bahisle açılan tazminat davasında; kamu görevlisi olan davacının görevini yaparken yaralanması nedeniyle uğramış olduğu zararın kusursuz sorumluluk ilkeleri uyarınca tazmini gerekeceği”* gerekçesiyle 10.000,00 manevi tazminat kısmının kabulüne karar verilmiştir.¹⁹ Ancak bu karar kanun yolu aşamasında bölge idare mahkemesince, *“davalının hizmet kusurundan kaynaklanan hukuksal sorumluluğu nedeniyle davacı yönünden zenginleşme nedeni olmayacak, yaşadığı üzüntü, korku ve endişenin giderilmesi için davalının hizmet kusurunun ağırlığını da ortaya koyacak tutarda manevi tazminata hükmedilmesi gerektiği, çektiği acı ve ızdırabın karşılığı olarak tazminat talebinin 5.000,00-TL’lik kısmının kabulü gerektiği”* yönünde değişik gerekçeyle onanmasına karar vermiştir.²⁰ Bölge idare mahkemesince, olayda idarenin sorumluluğunu hizmet kusuruna dayandırılma gerekçesi yerinde bir yaklaşım olmuştur. Ancak, ilk derece mahkemesinin kusursuz sorumluluk yaklaşımında takdir ettiği 10.000,00 TL lik manevi zararı, bölge idarece mahkemesince hizmet kusuru yaklaşımıyla 5.000,00 TL’ ye indirilmesinin hakkaniyete uygun olmadığını söylemek mümkündür.

Sokak köpek saldırılarından kaynaklı olaylarda idarenin sorumluluğunu hizmet kusuruna dayandırılması nedeniyle, ilk derece mahkemelerinin takdir ettiği manevi tazminatın düşük tutulduğu gerekçesiyle birçok bozma kararı bulunmaktadır. Konuya ilişkin bir uyuşmazlıkta, 23.07.2009 tarihinde sokak köpeklerinin saldırısına uğraması sonucu yaralama olayında, idarelerce hizmetin iyi işlemediğinden davacının ağır bir elem ve korkuya maruz kalmasına karşılık takdiren 2.000 TL manevi tazminatın ödenmesi gerektiğine yönelik kararın²¹ temyiz incelemesinde Danıştay, *“kamusal alanda güven içinde dolaşabilmesi gerekirken davalı idarelerin hizmet kusuru nedeniyle sokak köpeklerinin saldırısına*

¹⁹ Muğla 2. İdare Mahkemesi Hâkimliği, 27.11.2015 gün ve E. 2015/617, K. 2015/1174 sayılı kararı, www.uyap.gov.tr, erişim tarihi 17.05.2022.

²⁰ İzmir Bölge İdare Mahkemesi 6İDD, 12.01.2017, E. 2016/601, K. 2017/47 sayılı kararı, www.uyap.gov.tr, erişim tarihi 17.05.2022.

²¹ Ankara 11. İdare Mahkemesi, 24.02.2011 gün ve E. 2010/211, K. 2011/279 sayılı kararı, www.uyap.gov.tr, erişim tarihi 17.05.2022.

uğrayan, her ne kadar tevsik edilemese de, hayatın olağan akışı gereği üzerinde taşıdığı eşyaları zarara uğrayan, kuduz hastalığı riski ile karşılaşan ve bu nedenle aşı olmak zorunda kalan davacı hakkında Mahkemeye takdir edilen manevi tazminat miktarı yetersiz bulunduğundan, amaç ve niteliği de dikkate alınarak yukarıda belirtilen ölçütlere göre hükmedilecek manevi tazminat tutarı yeniden belirlenmeli” yönünde gerekçeyle bozma kararı vermiştir.²²

Sokak köpek saldırılarında idarenin sorumluluğunun bulunup bulunmadığı yönünde genel görüş, yukarıdan açıklandığı üzere idarenin hizmet kusuruna dayalı sorumluluğu bulunduğu ilişkindir. Bölge idare mahkemelerinin ekseriyetinin görüşü bu yöndedir. Ancak, bu tür olaylarda idarenin sorumluluğunun bulunmadığı yönünde verilen mahkeme kararının istinaf aşamasından geçerek kesinleştiği de görülmektedir.²³ Bu konuda farklı bölge idare mahkemeleri dairelerince verilen kesin kararlar arasındaki aykırılığın bulunduğu açıktır. Bu kesin kararlar arasındaki aykırılığın giderilmesi amacıyla ilgili bölge idare mahkemesi başkanlar kurulunca, Danıştay’dan karar verilmesini istenilmesi yerinde olacaktır (Farklı bölge idare mahkemeleri arasındaki aykırılığın giderilmesi hakkında geniş bilgi için bkz. Bilgin, 2021: 639-688; Yıldırım, 2017; Sancakdar, 2016; Sezginer, 2018; Bilgin, 2021; Uysal, 2021).

4. İDARE ALEYHİNE AÇILAN DAVALARDA HUSUMET SORUNU

4.1. Genel Olarak İdari Yargıda Husumet

Husumet, açılan davanın kime yöneltileceğiyle ilgili bir durumdur. Diğer bir anlatımla, davalının kim olacağı sorununa ilişkindir (Çağlayan, 2019: 324; Atay, 2021: 411; Kaplan, 2021: 249; Kaya ve vd. 2021; Işıklar, 2012: 383).

2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu’nun 2. maddesinde, idari dava türleri; iptal, tam yargı ve kamu hizmetlerinden birinin yürütülmesi için yapılan her türlü idari sözleşmelerden dolayı taraflar arasında çıkan uyuşmazlıklara

²² D8D, 26.02.2016, E. 2011/4153, K. 2016/1731 sayılı kararı; benzer bir olayda “ 06.06.2011 günü ... davacıların çocuğunun okula gittiği bir sırada, birden çok köpeğin ısırmasıyla yaralandığı ve olayın meydana geliş şekli ile niteliği dikkate alındığında ağır bir elem ve korkuya maruz kaldığı açık olduğundan taktiren 5.000,00-TL manevi tazminatın kabulüne karar verilmiş ise de; belirlenen miktarın, olayın oluş şekli ve zararın niteliği göz önüne alındığında yaşanan korku, acı, elem ve ızdırabı kısmen de olsa giderecek düzeyde olmadığı” yönünde D8D, 08.05.2019, E. 2014/7091, K. 2019/4371 sayılı kararı, www.uyp.gov.tr, erişim tarihi 17.05.2022.

²³ Gaziantep Bölge İdare Mahkemesi 3İDD, 25.01.2018, E. 2017/2163, K. 2018/113 sayılı kararı, www.uyp.gov.tr, erişim tarihi 17.05.2022.

ilişkin davalar olarak sayılmıştır. Kanunun 14. maddesinde, dava dilekçelerinin ilk inceleme sırasında “idari merci tecavüzü” ve “husumet” yönlerinden de inceleneceği ve bu hususların ilk incelemeden sonra tespit edilmesi halinde de davanın her safhasında 15. madde hükmünün uygulanacağı kuralına yer verilmiştir. Kanunun 15. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendinde ise, davanın yanlış hasım gösterilerek açılması halinde dava dilekçesinin mahkemece tespit edilecek gerçek hasma tebliğine karar verileceği kurala bağlanmıştır. İdari davada karşı tarafın gösterilmemesi veya yanlış gösterilmesi davanın reddine yol açmaz (Yıldırım ve Çınarlı, 2021). Dava dilekçesinde hasım gösterilmemesi halinde de, yargı yeri kendiliğinden hasmı tespit etmeye zorunludur (Kalabalık, 2020: 299).

Hasma ilişkin yukarıda yer verilen düzenleme, 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu’nda öngörülen idari dava türlerinin tümü bakımından geçerlidir. Başka bir anlatımla, tam yargı davalarında da hasım düzeltilerek dava dilekçesinin mahkemece tespit edilecek gerçek hasma tebliğ edilmesine engel kanuni düzenleme bulunmamaktadır.²⁴ Tam yargı davalarında da, hasmın yanlış veya eksik olduğunun mahkemece tespit edilmesi halinde, hasım düzeltilmesi hukuken olanaklıdır. Tespit edilen hasma, dava dilekçesi tebliğ edilerek dosya tekemmül ettirilir (Candan, 2022: 821).

4.2. Sokak Köpeği Saldırılarından Kaynaklı Tazminat Davalarında Husumet Sorunu

Sahipsiz sokak hayvanlarının saldırılarında sorumlu idarenin birden fazla olması nedeniyle, bu saldırılarda meydana gelen zararın tazmini istemiyle açılan davalarda husumet sorunu ortaya çıkabilmektedir. Kentsel yerleşik alanlarda meydana gelen vakalar yönünden idari yargıda görülen bu tür tazminat davalarında, hasım yönünden bir birlikteliğin bulunmadığını söylemek mümkündür. Davaların çoğu tek hasım olan ilçe belediyesi husumetiyle görülmekte ve kesinleşmektedir.²⁵ Hatta bir davanın istinaf aşamasında Konya Bölge İdare Mahkemesi, “... 5216 sayılı kanununun 7-m maddesi ile Büyükşehir Belediyesine hayvan barınakları

²⁴ D8D, 18.06.2019, E. 2014/10098, K. 2019/5732 sayılı kararı, www.uyap.gov.tr, erişim tarihi 17.05.2022.

²⁵ İstanbul Bölge İdare Mahkemesi 9İDD, 22.09.2017, E. 2017/2633, K. 2017/2413 sayılı kararı; İzmir Bölge İdare Mahkemesi 6İDD, 12.01.2017, E. 2016/601, K. 2017/47 sayılı kararı; Ankara Bölge İdare Mahkemesi 10İDD, 08.03.2021, E. 2021/352, K. 2021/639 sayılı kararı, Konya Bölge İdare Mahkemesi 4İDD, 28.12.2016, E. 2016/19, K. 2016/1016 sayılı kararı, www.uyap.gov.tr, erişim tarihi 23.05.2022.

yapma görevi verilmiş olmakla birlikte sokak hayvanlarıyla ilgili başka görev verilmemiştir. Öte yandan yasa ile açıkça Büyükşehir Belediyelerine verilmeyen belediye görevleri ilçe belediyelerine aittir... başıboş hayvanların denetim ve kontrol görevi ilçe belediyelerine ait olduğu...” açıklama ve gerekçesiyle davalı ilçe belediyesince ileri sürülen, büyükşehir belediyesinin sorumluluğu olduğuna yönelik usule ilişkin itirazları yerinde görmemiştir.

Tek hasım olan büyükşehir belediyesi husumetiyle görülen davaya rastlamak zordur. Ancak bir davada Adana Bölge İdare Mahkemesi, ilçe belediyesi ve büyükşehir belediyesi hasmıyla görülen ve kararı verilen davanın istinaf aşamasında, ilçe belediyesi hasım mevkiinden çıkarmış ve davayı büyükşehir belediyesi husumetiyle neticelendirmiştir.²⁶ Bazı davalar ise, ilçe belediyesi ile büyükşehir belediyesi husumetiyle neticelendirilmiştir.²⁷

Kentsel yerleşik alanlarda sahihsiz hayvanların bakım ve gözetimi, korunması, saldırgan olanlarının eğitilmesi ve sahiplendirilmeleri, hayvan bakımevlerinin kurulması vb. birtakım görev ve sorumlulukların müşterek olarak valiliklere, büyükşehir ve ilçe belediyelerine aittir. Bu kurumlardan birinin görev ve sorumluluğunu ihmal etmesi, diğer kurumunda konuya ilişkin görevi gereği gibi ifasını engelleyecektir. Bu nedenle, belediyelerin sorumlu olduğu yerleşim yerlerinde sahihsiz sokak hayvanların saldırılarından kaynaklı tazminat davalarının valilik, büyükşehir ve ilçe belediyesi husumetiyle görülmesi hukuka uygun olacaktır. Aksi yöndeki, sadece ilçe belediyesi, sadece büyükşehir belediyesi veya her iki belediye husumetiyle davaların görülmesi gerektiği yönündeki idari yargı uygulamasına katılmak hukuken olanaklı değildir. Kaldı ki, Danıştay'ın da görüşü bu yöndedir. Danıştay'ın konuya ilişkin görüşü, *“sahipsiz hayvanların, başta köpekler olmak üzere, korunması, bakım ve gözetimi, saldırgan olanlarının eğitilmesi ve sahiplendirilmeleri, hayvan bakımevlerinin kurulması vb. birtakım*

²⁶ “...5199 sayılı Hayvan Hakları Kanunu'ndan kaynaklı görev ve sorumluluğun, 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu gereğince büyükşehir belediyesi bulunan yerlerde büyükşehir belediyelerine ait olduğu anlaşıldığından, olayda hizmet kusuru bulunmadığı sonucuna varılan Silişkçe Belediye Başkanlığı hasım mevkiinden çıkarılarak ... istinaf başvurularının reddine...” dair Adana Bölge İdare Mahkemesi 2İDD, 03.06.2021, E. 2021/290, K. 2021/959 sayılı kararı, www.uyap.gov.tr, erişim tarihi 23.05.2022.

²⁷ Ankara Bölge İdare Mahkemesi 10İDD, 30.11.2016, E. 2016/367, K. 2016/432 sayılı kararı, Samsun Bölge İdare Mahkemesi 3İDD, 26.10.2021, E. 2020/1187, K. 2021/1110 sayılı kararı, Ankara Bölge İdare Mahkemesi 10İDD, 13.02.2019, E. 2018/895, K. 2019/180 sayılı kararı, www.uyap.gov.tr, erişim tarihi 23.05.2022.

*görev ve sorumlulukların valiliklere, büyükşehir ve ilçe belediyelerine ait” olduğu yönündedir.*²⁸ Danıştay bu tür tazminat davalarının belirtilen üç idare husumetiyle görülmesi gerektiği görüşüyle, davaların sadece ilçe belediyesi veya sadece iki belediye hasımlı olarak görülmesinin hukuka aykırı olduğu yönünde kararlar vermektedir.²⁹ Danıştay’ın bu görüşü doğrultusunda, bu tür tazminat davalarının belirtilen üç idare husumetiyle görülerek istinaf aşamasında kesinleştiğine rastlamak da mümkündür.³⁰

Sahipsiz hayvanların kontrol altına alınması, barındırılması, gözetilmesi ve bakımlarının sağlanması amacıyla kurulan ve kamu tüzel kişisi olan Tokat ve Çorum İli Sahipsiz Hayvanları Koruma Birliğinin görev alanındaki sahipsiz sokak köpek saldırılarında meydana gelen zararın tazmini istemiyle açılan davalarda, bu birliklerin de hasım mevkiinde olacağı açıktır.

Sahipsiz sokak köpek saldırılarında meydana gelen zararın tazmini istemiyle açılan davalarda husumet sorunu, kanun yararına bozmaya da konu olmuştur. Sahipsiz köpekler tarafından saldırıya uğrayan davacının ısırilıp yaralandığı ve kuduz tedavisi gördüğü olayda 3.000,00 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi istemiyle Karatay Belediye Başkanlığına karşı açılan davanın kabulüne dair Konya 1. İdare Mahkemesi Hâkimliğinin 29/09/2010 gün ve E:2020/306, K:2020/845

²⁸ D8D, 08.05.2019, E. 2014/7091, K. 2019/4371 sayılı kararı, www.uyap.gov.tr, erişim tarihi 25.05.2022.

²⁹ *Davacının Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi’nin bahçesinde sahipsiz köpekler tarafından ısırıldığından bahisle uğradığı zararın tazmini istemiyle ilçe belediyesi ve Sağlık Bakanlığına karşı açılan davada, olayda sorumluluğu bulunan İstanbul Valiliği ve İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı da hasım konumuna alınması gerektiğine dair D8D, 23.05.2018, E. 2018/883, K. 2018/2837 sayılı kararı; Ankara Valiliği’nin de hasım mevkiine alınmak suretiyle dosyanın tekemmül ettirilerek uyusmazlığın çözümlenmesi gerekirken, sadece Sincan Belediye Başkanlığı ve Ankara Büyükşehir Belediye Başkanlığı husumetiyle karar verilmesinde hukuka uyarlık görülmediğine dair D8D, 08.05.2019, E. 2014/7091, K. 2019/4371 sayılı kararı; sokak köpeklerinden kaçarken bir aracın çarpması sonucu yaşamını yitirmesi nedeniyle destekten yoksun kalma tazminatı ile manevi tazminatın ödenmesi istemiyle ilçe ve büyükşehir belediyesi husumetiyle görülen davada, olayda sorumluluğu bulunan İzmir Valiliği de hasım konumuna alınarak dosya tekemmül ettirildikten sonra, bir karar verilmesi gerektiğine dair D8D, 18.06.2019, E. 2014/10098, K. 2019/5732 sayılı kararı, www.uyap.gov.tr, erişim tarihi 25.05.2022.*

³⁰ *İzmir Katip Çelebi Üniversitesi kampüsü içerisinde motosikletle seyir halinde iken, sokak köpekleri tarafından saldırıya uğrayarak yaralandığından bahisle fazlaya ilişkin hakları saklı kalmak kaydıyla ... maddi, ... manevi zararın ödenmesi istemiyle İzmir Valiliği, Çiğli Belediye Başkanlığı, İzmir Büyükşehir Belediye Başkanlığına karşı açılan davanın kısmen kabulü kısmen reddine dair verilen karara yapılan istinaf başvurusunun reddine karar verilmiştir, İzmir Bölge İdare Mahkemesi 6İDD, 16.11.2021, E. 2021/1486, K. 2021/2198 sayılı kararı, www.uyap.gov.tr, erişim tarihi 25.05.2022; bu kararda ilgili üç idarenin hasım mevkiine alınması hukuka uygun ise de, Üniversitesi kampüsü içerisinde meydana gelen olay nedeniyle, üniversitenin de hasım mevkiine alınması gerektiği açıktır.*

sayılı kesin kararı davalı idare tarafından, kanun yararına temyiz edilmiştir. Danıştay 8. Dairesi “...mevzuat gereği sahihsiz hayvanların kontrolünü takip etmek, sahihsiz hayvanlarla ilgili sorunların tespiti ve bu sorunların çözümlerini karara bağlama konusunda görevli ve yetkili olduğu görülen Konya Valiliğinin ve sahihsiz hayvanlara barınak yapmak/yaptırmak, işletmek/işlettirmek görev ve sorumluluğu olan Konya Büyükşehir Belediye Başkanlığı'nın da hasım mevkiine alınması gerektiği...” gerekçesiyle niteliği bakımından yürürlükteki hukuka aykırı karar kanun yararına bozulmuştur.³¹

Sahipsiz sokak hayvanlarının saldırılarında meydana gelen zararın tazmini istemiyle açılan tazminat davalarında hasım yönünden bir birliktelik bulunmadığından, bu tür davalardaki husumet sorununun kanun yararına bozma kararı doğrultusunda giderilmesi hukuka uygun olacaktır. Bu uygulama davaların en az masrafla giderilmesini de sağlayacaktır. Çünkü, kanun yolunda mahkeme kararlarının hasım yönünden bozulması yargılamanın uzamasına sebebiyet vermektedir.

Sahipsiz sokak köpek saldırı olayının meydana geldiği yerin konumu ve özelliği bakımından valilik, büyükşehir ve ilçe belediyesi dışındaki idareler husumetiyle de davanın görülmesi gerekebilir. Örneğin üniversitenin mülkiyetinde bulunan bir arazide meydana gelen köpek saldırısında, hasım mevkiine ilgili üniversitenin de alınması gerekir. Konuya ilişkin bir uyuşmazlıkta Danıştay, “... ODTÜ'ye ait orman arazisi içindeki Oran Parkında yürüyüş yaparken bir grup sokak köpeğinin saldırısına uğrayarak hayati tehlikeye maruz kalacak derecede yaralanan davacı tarafından maddi ve manevi zararın tazmini istemiyle Büyükşehir Belediye Başkanlığı'na karşı açılan davada, ... olayda sorumluluğu bulunan Ankara Valiliği, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Rektörlüğü ve Çankaya Belediye Başkanlığı da hasım konumuna alınarak dosya tekemmül ettirildikten sonra, karar verilmesi gerektiği...” yönünde bozma kararı verilmiştir.³² Otoyolda başıboş gezen köpek nedeniyle meydana geldiği ileri sürülen kaza sonucu yaralanan davacıların, otoyolun güvenliğini sağlamakla görevli olan davalı Karayolları Genel Müdürlüğü husumetiyle görülen tazminat davasında verilen karara yapılan temyiz başvurusu reddedilmiştir.³³

³¹ D8D, 12.03.2021, E. 2020/7528, K. 2021/1532 sayılı kanun yararına bozma kararı, www.uyap.gov.tr, erişim tarihi 25.05.2022.

³² D8D, 15.11.2018, E. 2012/6599, K. 2018/6994 sayılı kararı, www.uyap.gov.tr, erişim tarihi 25.05.2022.

³³ D8D, 26.01.2017, E. 2014/398, K. 2017/519 sayılı kararı, www.uyap.gov.tr, erişim tarihi 25.05.2022.

Bu tür tazminat davalarında, dava aşamasında hasmın yargı yerince düzeltilmesi ve hasım sayısının artırılması üzerine, yargı yerince davalı konumuna alınan idareye başvuru şartının aranmasını gerektirmez. Çünkü, dava açmadan önce ilgili idareye başvuran ve konunun bir başka idareyle ilgili olduğu kendisine bildirilmeyen davacı, tam yargı davası açma şartını yerine getirmiştir. Yargı yerince davalı konumuna alınan idareye de başvuru şartının aranması, idari davanın bir an önce sonuçlandırılması kuralıyla bağdaşmaz.³⁴

SONUÇ

Türk hukukunda, sahipsiz sokak köpekleri yönünden temel mevzuat 5199 sayılı Hayvanları Koruma Kanunu ile Hayvanların Korunmasına Dair Uygulama Yönetmeliği’dir. Sahipsiz hayvanların istisnai durumlar dışında öldürülmeleri yasaktır. Kısırlaştırılan, aşılanan ve rehabilite edilen hayvanların kaydedildikten sonra öncelikle alındıkları ortama bırakılmalarının esas olması ve sahipsiz sokak köpek sayısının hızla artması nedeniyle, sahipsiz köpekler insanlara maddi veya manevi zarar verebilmektedirler.

Başta köpekler olmak üzere sahipsiz hayvanların bakım ve gözetimi, korunması, saldırgan olanlarının eğitilmesi ve sahiplendirilmeleri, hayvan bakımevlerinin kurulması vb. birtakım görev ve sorumluluklar müşterek olarak valiliklere, büyükşehir ve ilçe belediyelerine aittir.

Sahipsiz sokak köpeği saldırılarında meydana gelen zararlardan idarenin sorumluluğu bulunmaktadır. İdarenin bu konudaki sorumluluğu hizmet kusuruna dayalı sorumluluktur. İdari yargıdaki genel görüş de, idarenin hizmet kusuruna dayalı sorumluluğu bulunduğu ilişkindir. Ancak, bu tür olaylarda idarenin sorumluluğunun bulunmadığı yönünde verilen mahkeme kararının istinaf aşamasından geçerek kesinleştiği de görüldüğünden, farklı bölge idare mahkemeleri dairelerince verilen kesin kararlar arasında aykırılık bulunmaktadır. Bu kesin kararlar arasındaki aykırılığın giderilmesi amacıyla ilgili bölge idare mahkemesi başkanlar kurulunca, Danıştay’dan karar verilmesini istenilmesi yerinde olacaktır.

Sahipsiz sokak hayvanlarının saldırılarında sorumlu idarenin birden

³⁴ D8D, 12.03.2021, E. 2020/7528, K. 2021/1532 sayılı kanun yararına bozma kararı, www.uyap.gov.tr, erişim tarihi 25.05.2022.

fazla olması nedeniyle, bu saldırılarda meydana gelen zararın tazmini istemiyle açılan davalarda husumet sorunu ortaya çıkabilmektedir. Kentsel yerleşik alanlarda meydana gelen vakalar yönünden idari yargıda görülen bu tür tazminat davalarında, hasım yönünden bir birlikliğin bulunmadığını söylemek mümkündür. Bu tür davaların çoğu tek hasım olan ilçe belediyesi husumetiyle görülmektedir. Bazı davalar tek hasımlı büyükşehir belediyesi husumetiyle, bazıları ise, hem ilçe belediyesi ile hem büyükşehir belediyesi husumetiyle neticelendirilmektedir. Bu tür tazminat davalarındaki husumet sorunu valilik, büyükşehir ve ilçe belediyelerinin üçünün de, müşterek olarak hasım mevkiinde olacak doğrultuda giderilmesi hukuka uygun olacaktır. Bu uygulama, davaların en az masrafla giderilmesini de sağlayacaktır. Tokat ve Çorum İli Sahipsiz Hayvanları Koruma Birliğinin görev alanındaki sahipsiz sokak köpek saldırılarında meydana gelen zararın tazmini istemiyle açılan davalarda, bu birliklerin de hasım mevkiinde olacağı açıktır.

KAYNAKÇA

Akyılmaz, B., Sezginer M. ve Kaya, C. (2015). *Türk İdare Hukuku* (6. Basım). Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Atay, E. E. (2021). *İdari Yargılama Hukuku*. Ankara: Seçkin Yayınları.

Atay, E. E. (2022). *İdare Hukuku* (3. Basım). Ankara: Seçkin Kitabevi.

Bilgin, H. (2021). Bölge İdare Mahkemesi Kararları Arasındaki Aykırılık ve Uyuşmazlığın Giderilmesi Sorunu. *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 15(3), 639-688. Erişim tarihi: 18.06.2022, <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ahbvuhfd/issue/64421/979199>

Bilgin, H. (2021). *Bölge İdare Mahkemelerinin Kesin Kararları Arasındaki İçtihat Farklılığının Giderilmesine Yönelik Danıştay Kararları*, Ankara: Seçkin Yayınevi.

Candan, T, (2022). *İdari Yargılama Usulü Kanunu* (9. Basım). Ankara: Yetkin Yayınları.

Çağlayan, R. (2019). *İdari Yargılama Hukuku*. Ankara: Seçkin Yayınevi.

Deniz, B. (2021). İdarenin Sorumluluğunu Doğuran Hizmet Kusuru Ve Hizmet Kusuru - Kişisel Kusur Ayrımı. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, (153), 187-234. Erişim tarihi: 18.06.2022, <http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2021-153-1969>

Gözler, K. (2019). İdare Hukuku Cilt II (3. Basım). Bursa: Ekin Yayınevi.

Günday, M. (2013). İdare Hukuku (10. Basım). Ankara: İmaj Yayınevi.

Işıklar, C. (2012 Temmuz). 659 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname Sonrası İdari Yargıda Husumete İlişkin Esaslar. *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, (10), 381-420. Erişim tarihi: 19.06.2022, <https://www.acarindex.com/dosyalar/makale/acarindex-1423934866.pdf>

Kalabalık, H. (2014). İdare Hukukunun Temel Kavram ve Kurumları (5. Basım). Konya: Sayram Yayınları.

Kalabalık, H. (2020). İdari Yargılama Usulü Hukuku (14. Bası). Ankara: Seçkin Yayınevi.

Kaplan, G. (2021). İdari Yargılama Hukukuna Giriş (3. Basım). Bursa: Ekin Yayın Dağıtım.

Kaya, C., Akyılmaz, B. ve Sezginer, M. (2021). *Türk İdari Yargılama Hukuku* (6. Basım). Ankara: Savaş Yayınları.

Kırışik F. ve Öztürk K. (2021). Şiddet Haberlerinden Hayvan Haklarına, Sahipsiz Köpek Sorunu. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (69), 360-388. Erişim tarihi: 20.06.2022, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1799433>

Onar, S. S. (1966). İdare Hukukunun Umumi Esasları, 3. Cilt (3. Basım). İstanbul: Hak Kitabevi.

Özay İ. H. (2017). *Günüşiğinde Yönetim* (3. Basım). İstanbul: Filiz Kitabevi.

Sancakdar, O., Us, E., Kasapoğlu, M., Turhan, L., Önüt, B., Seyhan, S. (2017). İdare Hukuku Teorik Çalışma Kitabı (6. Basım). Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Sancakdar, O. (2016) İdari Yargı İstinaf Sistemindeki Olası Sorunlar ve Çözüm Önerileri. Danıştay ve İdari Yargı Günü 148. Yıl Sempozyumu kitabı içinde (ss. 29-113). Ankara: Danıştay Tasnif ve Yayın Bürosu Yayınları.

Sarsıkoğlu, Ş. (2016). İdarenin Mali Sorumluluğu Açısından Zarar Kavramı. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 65(4), 2389-2422. Erişim tarihi: 20.06.2022, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/621686>

Sezginer, M. (2018). İdari Yargıda İstinaf İncelemesinin Esasları ile İstinaf Uygulamasında İçtihat Ayrılıkları Sorunu ve Çözüm Yolları. Danıştay ve İdari Yargı Günleri 150. Yıl Sempozyumu kitabı içinde (ss. 111-135). Ankara: Danıştay Tasnif ve Yayın Bürosu Yayınları.

Şaşmaz, A. P. (2016). İdarenin Sorumluluğu Ve Danıştay Kararlarındaki Görünümüne Genel Bakış. *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2 (2), 211- 235. Erişim tarihi: 20.06.2022, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/391296>

Tekinay, S. S., Akman, S., Burcuoğlu, H. ve vd.(1993). *Borçlar Hukuku Genel Hükümler* (7. Basım). İstanbul: Filiz Yayınevi.

Tunçer, P. (2016). *Borçlar Hukuku Temel Bilgiler*. Ankara: Adalet Yayınevi,.

Yıldırım, A. (2017). *Türk Borçlar Hukuku Genel Hükümler* (6. Basım). Ankara: Adalet Yayınevi.

Yıldırım, M., Yasin, N. K., Özdemir, E. H. ve vd. (2016). *İdare Hukuku* (6. Basım). İstanbul: On İki Levha Yayıncılık.

Yıldırım, R. ve Çınarlı, S. (2021). *Türk İdari Rejimi Dersleri I*. Ankara: Adalet Yayınevi.

Yıldırım, R. ve Çınarlı, S. (2021). *Türk İdari Yargılama Hukuku Dersleri C. 3* (3. Basım) Ankara: Adalet Yayınevi.

Yıldırım, T. (2017). İdari Yargıda İçtihat Farklılıkları Sorunu ve Çözüm Önerileri. Danıştay ve İdari Yargı Günleri 149. Yıl Sempozyumu kitabı içinde (ss. 135-153). Ankara: Danıştay Tasnif ve Yayın Bürosu Yayınları.

Uysal, Z. (2021). İdari Yargıda İçtihat Aykırılığının Önlenmesi ve Giderilmesi Usulü. Ankara: Seçkin Yayınevi.

